Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

PRØVEN

Knud Rasmussens plejebarn

Torup-den tilsandede landsby

Tyrkiet i Kregme

Apropos Corona

Frederiksværkegnens
Historiske Forening

September 2021- 17. årgang, nr. 69

Frederiksværkegnens Historiske Forening

Formand
Gunnar Gade Midtiby, Frydsvej 8 ,3300 Frederiksværk, Tlf. 2346 6008
formand@frvhistorie.dk

Næstformand
Jette Jønsson Thomsen, Skovfogedvænget 57B, 3300 Frederiksværk,
Tlf. 23983367, jette@jonsson-thomsen.dk

Kasserer
Merete Rasmussen, Krudttårnsbakken 1v, 3300 Frederiksværk,
Tlf.3064 3033, kasserer@frvhistorie.dk

Bestyrelsesmedlemmer
Carl Ove Jensen, Store Havelsevej 92, 3310 Ølsted, Tlf. 4774 9335
Christian Hjorth Jacobsen, Skovbakkevej 94, 3300 Fr.værk, Tlf. 4035 4249
Bente Winum, Melbyvej 39A, 3360 Liseleje, Tlf. 50892006
Niels J Willumsen, Store Havelsevej 26, 3310 Ølsted, Tlf. 2620 4431

Suppleant
Peter Ahlburg, Karlsgavevej 48, 3300 Frederiksværk, Tlf. 4777 0146

Kontingent 2021
Personligt medlemskab 150,- kr. Husstandsmedlemskab 225,- kr.
Firmaer og institutioner 500,- kr. Firmaer (under 6 ansatte) 250,- kr.
Betaling via netbank: Reg.nr. 1551 kontonr. 3572519309 i Danske Bank.
Husk at anføre navn og adresse på indbetaler!

Redaktionen

Ansvarshavende redaktør: Christian Hjorth Jacobsen
Tryk: G L Tryck, oplag 450 - ISSN: 1604-0678. Titel: Prøven
Foreningens e-mail: *mail@frvhistorie.dk* - Hjemmeside: *www.frvhistorie.dk*
Stof til næste ***Prøven*** bedes indsendt snarest. Vi tager forbehold for indlæg, som ikke nødvendigvis udtrykker foreningens holdning.

I dette nummer

Formanden har ordet **side 4-5**

Knud Rasmussens plejebarn

af Astrid Lynge Larsen **side 6-14**

Torup-den tilsandede landsby

af Kjartan Langsted **side 15-24**

Tyrkiet i Kregme

af Christian Hjorth Jacobsen **side 25-27**

Apropos Corona

af Christian Hjorth Jacobsen **side 28– 33**

Arrangementer **side 34-35**

Formanden har ordet

Af Gunner Midtby,
formand for Frederiksværkegnens Historiske Forening

Pandemien
Jeg er spændt på om pandemien er ovre, men foreløbig er der givet frit fra myndighedernes side, så man må både danse, se fodbold og høre foredrag.

Vi har sagt tak for hjælpen i Gjethuset, og flytter nu vores arrangementer tilbage til Biblioteket.

Bemærk at vi har flyttet starttidspunktet til kl. 19.00, det giver lidt luft efter foredraget, så der er tid til at rydde op.

Hjemmesiden.
Foreningens hjemmeside har fået et løft, og det er vores mening, at man kan læse aktuelt fra foreningen og se arrangementskalenderen, ligesom man nu kan læse næsten alle numre af Prøven.

Desuden har vi nu en side med Bøger/Antikvariat, hvor vi sælger de bøger og publikationer, foreningen har udgivet, foruden bøger, som er doneret til foreningen.

Nyhedsbreve
Siden januar har foreningen udgivet et månedligt nyhedsbrev på mail. Det er tænkt som en lille reminder om hvilke tiltag, vi har i kommende måned.

Vi sender til alle de medlemmer, som vi har mailadresse på, så hvis du ikke har modtaget nyhedsbrevet, så er det altså fordi, vi ikke har din

mailadresse.

Send en mail til mail@frvhistorie.dk, hvor du lige beder om at komme på listen, så kommer du på. Èn husstand kan godt komme på med flere mailadresser. Nyhedsbrevet kan til enhver tid afmeldes.

De frivillige

Foreningen har et korps af frivillige. De træder i funktion, når der udgives et nyt nummer af Prøven. Så skal der pakkes og deles ud. Det er ligesom et urværk, og i løbet af et par dage, ligger forsendelsen i medlemmernes postkasser.

Hvis vi skulle have brugt postvæsenet ville regnestykket se nogenlunde således ud:

250 x 11 x4 = 11.000, - ved 4 numre årligt, som har været kutymen indtil nu.

Det sker af forskellige årsager, at en uddeler må melde fra, og indtil nu er det lykkedes, at finde en ny, som træder til. Formanden (mig sagde hunden) har to ruter: En på Sandet og en i Lynæs. De er som sådan ledige, hvis du kære læser, lige nu tænker, at du godt kunne finde på at give et nap med uddelingen.

I forbindelse med foredragene på Biblioteket er der også en del arbejde, som det kunne være skønt at have et par ekstra hænder til. Der skal hentes ting fra kælderen, brygges kaffe og te, stole og borde skal flyttes, mm. Igen: hvis du kære læser, lige nu tænker, at du godt vil komme en time før og blive en halv time efter arrangementet, så kan vi altid bruge et par ekstra hænder.

Knud Rasmussens plejebarn
Af Astrid Lynge Larsen

Knud Rasmussens plejebarn Netta (Nada) Nielsen født Heilmann
Netta (Nada) Heilmann er født i Nuuk (Godthåb) d. 4. maj 1901, død d. 8. maj 1994 i København.

Netta og hendes mor boede til leje hos min oldefar fanger Lars Heilmann. (Larsi utoqqaq).

Dengang havde fangerhusene kun ét rum, hvor der var en illeq (sovebriks) i halvdelen af rummet. Her sov hele familien, også dem der boede til leje. (iflg. Mâlia Dalager). Rummet fungerede både som sovested og spiserum.

Netta og min mor K'etura Heilmann født i Nuuk (Godthåb) 4. december 1901, død 27. november 1939 i Nuuk (Godthåb) var barndomsveninder, og deres venskab varede indtil min moders død år 1939. (Jeg var 5 år).

Min mor og Netta (Nada) var meget heldige, efter deres konfirmation kom begge hurtigt i arbejde hos danskerne. Begge fik plads hos Landsfogeden i Inspektørboligen i Godthåb, som kivfaq (husassistenter). Netta skulle

hjælpe med rengøring og madlavning, mens min mor skulle passe deres børn. Dette har Netta fortalt mig, da jeg besøgte hende i hendes hjem i København i 1988.

Netta var én af de første grønlandske jordemødre, som blev uddannet i Danmark med hjælp fra Knud Rasmussen.

Netta kom til Danmark i tyverne. Hun fortalte mig, at da hun kom til Hundested med

Fra venstre: Netta (Nada) Heilmann, min mor K'etura Heilmann, næste? og Knud Rasmussen

Foto: familiealbum "Julegaveudstilling" i København 1924

Netta ved Frederiksværk Sygehus (damen er måske fru Bengtson)?

Foto: K´etura og Augo Lynges fotoalbum

toget, kom Knud Rasmussen med sine to døtre Hanne og Inge og hentede hende på Hundested station i en hestevogn med kusk. Det var en kæmpe oplevelse for hende. En dag tog Dagmar Netta med til Frederiksværk og købte tøj til hende. Hun havde kun det tøj med til Danmark, som hun havde rejst i. Netta boede i Knud Rasmussens hus en måned før hun flyttede til Frederiksværk Sygehus som sygeplejeelev.

Kunuunnguaq plejede hente Netta på sygehuset om søndagen, og sommetider sendte han sin sekretær Emmy Langberg efter hende

På "Skansegaarden" i Hundested boede der i 5oerne mange unge grønlændere, som var i lære på Motorfabrikken i Hundested.

Ved kongefamiliens besøg i Godthåb i 1921 (se billede på side 10) blev Prins Knud gode venner med Knud Rasmussen. Indimellem overnattede Prins Knud på Skansegaarden" efter en fest i Knud Rasmussens hus, iflg. Netta.

Da kongefamilien i 1921 kom i land i Godthåb var min mor

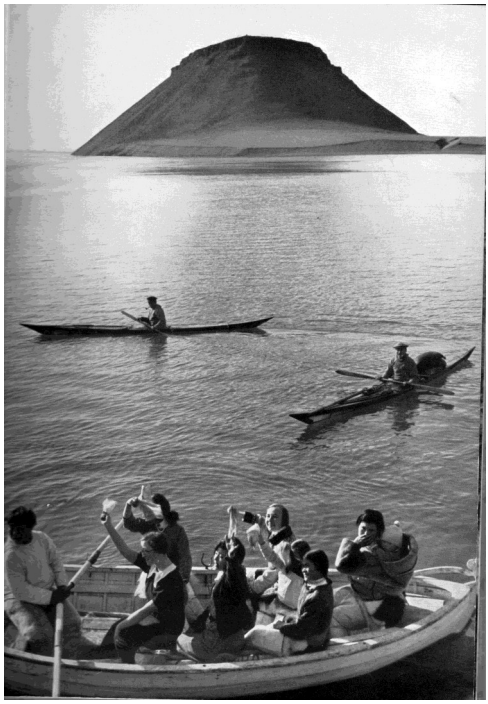

"Thulefjeldet", bagerst i båden sidder Netta med sin datter Bebetin i "Amaut".

Foto: Jette Bang.

Netta og en anden Grønlænderinde ved Rigshospitalet. Senere blev Netta gift med udstedsbestyrer Hans Nielsen, Thule.

Foto: fra Ketura og Augo Lynges fotoalbum.

K'etura og hendes veninde Netta blandt publikum.

Da jeg besøgte Netta i 1988 i København fortalte hun, at kongebesøget i Grønland 1921 havde været kæmpe oplevelse for begge veninder.

Da de begge gik op mod gymnastiksalen ved seminariet i Godthåb, hvor der var dansemik, morede de sig meget og lo højt. De kunne høre, at de to unge officerer, der gik bagved dem, morede sig lige så meget.

De viste sig, at være fætrene Knud Balle (Ballearaq) og Johannes Balle Ujuaannsinnguaq). Begge sejlede med kongeskibet som officerer. Begge var født og opvokset i Grønland og forstod alt der blev sagt på Grønlandsk.

Modtagelse af Kongefamilien i Godthåb 1921.
Foto: K'etura og Augo Lynges album.

Magnus Jensen

Jeg kom til, at kende Magnus Jensen, da jeg kom til Danmark i 1952. Han var min chef på Grønlandshandelen KGH. Jeg boede på Grønlænderhjemmet på Tranegårdsvej i Hellerup. Magnus Jensen boede i Skodsborg. Jeg stod ofte ved stoppestedet for sporvogn linie 14 i Hellerup, og så tog han mig med i sin store bil.

Han plejede at sige "Vi skal jo samme sted". Senere kom jeg til Grønlandske Postkontor bagved Børsen.

Magnus Jensen kom som 20-årig i Grønlands Styrelsen, det var 1926. Hans viden om Grønland var meget stor og

”Ved Jordens nordligste Lysthus” i Thule skrev Magnus Jensen i sit fotoalbum,

Fra v. Jordemoder Netta (Nada) hendes mand kolonibestyrer Hans Nielsen, næste Magnus Jensen, næste muligvis fru doktor Rask? (muligvis har Dr. Rask har taget billedet)? næste igen er Magnus Jensens søster Marethe Jensen.

Forrest siddende Jakob Olsen (Jâkúnguaq) og hans kone. Jakob Olsen var med Knud Rasmussen 5. Thuleekspedition 1921.

Foto: privatfoto af Magnus Jensen.

Han kendte til alle forholdene i Grønland.

Først var han medhjælper for kolonibestyrer Hans Nielsen i Upernavik, og han var bedste venner med Netta og Hans Nielsen. Hurtigt blev han selv kolonibestyrer i Egedesminde, styrer Bygten Prøven og var kolonibestyrer i Angmagssalik og i Upernavik.

Kort før krigen blev han udnævnt til fuldmægtig ved Grønlands Styrelse i København og senere udnævnt til kontorchef. Det var i 1952, og til vicedirektør i 1956. Han døde i 1973, knapt 67 år gammel. Han blev bisat fra Skansekapellet i Hillerød. Jeg var med til hans bisættelse.

Om Jakob Olsen (Jâkúnguaq)

Jakob Olsen er født i Holsteinsborg Sisimiut d. 22. november 1896, død 10. juli 1936 i Godthåb.

Han var ekspeditionsdeltager i Knud Rasmussen 5. Thule ekspedition.

Jeg husker tydeligt, at hans enke og familie var vores nærmeste naboer i Godthåb (Kujallerne), da jeg var barn.

Siden 1925 var han ansat ved Sydgrønlands landsfogedembedet i Godthåb som tolk og skriver, samt fører af landsfogedens rejsebåd.

I 1927 og 1928 var han i Danmark for at hjælpe Knud Rasmussen med at ordne og bearbejde ekspeditionens indsamlede materiale.

Netta og min mor K'etura var bardomsveninder og var begge vokset op ved den gamle kolonihavn i Godthåb, "Nuutoqqami" hvor det gamle Sygehus nr. 3 lå. Der var kun fangerfamilier der boede der på det tidspunkt. Dengang Sygehuset i Nuuk (sygehus nr. 3) skulle bygges, blev alle fanger-

Godthåbs Nuuks Sygehus nr. 3 bygget 1933.
Foto: Jette Bang.

husene flyttet til Avannarliit (Islandsdalen).

På det sted boede min mors bedstefar (min oldefar) fanger Lars Heilmann (Larsi utoq-qaq) Hans søn, min bedstefar Peter Heilmann døde meget tidigt af et vådeskud. Min mor og hendes bror Peter(Pîtâraq), opkaldt efter sin far var ikke ret gamle. Min mor K'etura blev boende hos sine bedste-forældre i Nuuk i pleje og her voksede hun op. Min mormor Martha (Magda) f. Holm blev gift med en fanger i Qoornoq og blev boende der resten af sit liv. Senere fik Martha (Magda) en datter Marianne, min mors halvsøster (Aja).

Da jeg kom til København i 1952 kom jeg til at kende Netta og hendes søn Knud, som selvfølgelig var blevet op-kaldt efter Knud Rasmussen. Vi kendte jo godt familien

gennem vores familiealbum fra vores forældre. Kunuuti og jeg kendte også hinanden fra vores barndom i Egedesminde, Aasiaat. Under krigen havde vores naboer Helga og Mikael Gam 4 danske drenge i pleje, mens deres egne 3 børn blev sendt til USA for at studere. Jeg husker at min bror John (Ujuut) var derovre og legede med drengene. Vi boede lige overfor Gams.

En dag legede vi derovre, der var vistnok storvask i vaskehuset, jeg husker, at deres tjenestefolk havde meget travlt den dag. Vi rendte ud og ind imellem vaskehuset og gårdspladsen, og blev skældt ud af fru Helga Gam og husassistenten Bendtea.

Jeg husker tydeligt, at Bendtea var ved at hælde sæbespåner op, og Knud ramte hendes arm. Der var sæbespåner over det hele i vaskehuset.

Knud fortalte mig, at han ikke rigtigt kan forstå, at hans mor Netta hed Heilmann til efternavn, mens hendes mor hed Poulsen til efternavn. Vi fik desværre aldrig opklaret det. Men hun skulle være et uægte barn af en højtstående dansker i kolonien (det var dengang der var tys, tys om tingene).

Netta og Hans Nielsen havde også en datter Bebetin, hende kan jeg ikke rigtigt huske, men kender hende kun fra billeder.

Min mor K'etura og Netta fortsatte med at være veninder trods den store afstand mellem Godthåb og Thule. De sendte breve og fotos til hinanden, indtil min mor døde i 1939. Min far giftede sig igen.

Torup - den tilsandede landsby

Af Kjartan Langsted
Museumsinspektør ved Museum Nordsjælland

I Tisvilde Hegn lå der engang en lille landsby som hed Torup. Her lå tolv små gårde og fire husmandssteder, omgivet af marker og enge, for dengang var der ikke nogen skov, og man kunne se helt ned til Kattegat. En delvis menneskeskabt naturkatastrofe i form af sandflugten skulle dog forandre dette, og landsbyen blev forladt for altid.
Det forhold at Torup blev forladt, og at området ikke senere er blevet opdyrket, har skabt helt unikke bevaringsforhold, hvilket har været med til, at give et helt nyt syn på hvordan gård så ud i slutningen af middelalderen.
I denne artikel vil jeg kort beskrive de resultater, der er kommet af udgravningerne i Torup.

Landsbyen Torup

Torup nævnes første gang i starten af 1200-tallet i Abbed Vilhelms levnedsbeskrivelser. Her får vi beskrevet, at en dreng ved navn Povl Hemmings søn, skulle komme fra landsbyen Torup. Man må dog formode, at landsbyen er nog-

le hundrede år ældre, og må være anlagt i sammenhæng med det nærtliggende gods Asserbo, som den senere hørte under.
Anden gang Torup nævnes er i 1560, hvor den angives til at bestå af tolv gårde og fire gadehuse. Herefter kan det ses, at sandflugten sætter sit præg på landsbyen. På blot 28 år bliver landsbyen halveret, og efter 50 år eksisterer den med sikkerhed ikke mere.

Arkæologiske undersøgelser

Genopdagelsen af Torup skete takket være forstkandidat H.C. Jarløv. I samarbejde med Skovhistorisk Selskab begyndte H.C. Jarløv en omfattende undersøgelse af Tisvilde Hegn for at finde landsbyen Torup.
I perioden 1958 til 1965 gravede han over 160 prøvehuller og udtog herfra prøver til fosfatanalyse. Grunden til at der blev lavet fosfatanalyser var, at høje fosfattal er udtryk for menneskelig aktivitet (urin, aske og knogler).
Resultatet af undersøgelsen blev, at et enkelt område i skoven markerede sig tydeligt ved høje fosfatværdier, og hermed var Torup blevet genfundet.

Fra 1965 og til i dag er der foretaget en række arkæologiske undersøgelser i Torup. Herved er det lykkes at lokalisere fire gårde/ husmandssteder. En af gårdene

er totalt undersøgt, mens de andre kun er undersøgt i mindre grad.
Lad os se lidt på den totalt undersøgte gård, også kaldt gård A.

Gårdens opbygning

Gård A består af i alt tre bygninger. Mod nord lå selve hovedhuset, mens stalden lå mod øst, og mod vest lå laden (fig.1).

Alle bygningerne var opført på syldsten, altså et fundament af større marksten, hvorpå bygningens trækonstruktion har hvilet. Det var disse sten, der blev fundet ved udgravningerne.
Selve hovedhuset eller beboelseshuset lå orienteret øst – vest, en orientering, som beboelseshuse har haft siden stenalderen.

Fig. 1 Rekonstruktion sf gård A. Tegnet af Tim Grønnegård.

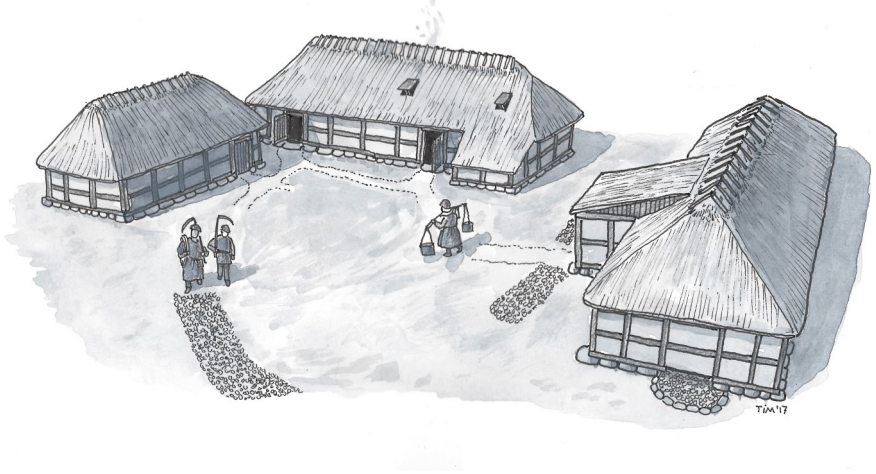

Huset var 15 m langt og 5,5 m bredt, i alt 82 m² fordelt på fire rum. (Fig. 2). Man kom ind i huset fra syd. Her var det første rum, man kom ind i, en lille forstue eller gang, mod øst førte en dør ind til et grovkøkken, mens mod vest førte en dør ind til en større stue. Dette var husets centrum, det var her, man spiste og sov. Vest for stuen lå et lille rum, et såkaldt herberg, det blev hovedsageligt brugt til opbevaring.

Fig. 2 Oversigtsplan over gård A. Planen er orienteret med nord opad. A = forstuen. B = stuen. C = grovkøkkenet D= herberg. E = ovnen. F = kostald med grebning

Fig. 3 Bondestue med røgovn. Sådan som dette kan man forestille sig, at det har set ud i Torup.

Maleriet er fra Norge, hvor man anvendte røgovnen langt op i 1800-tallet.

Centralt i huset lå ovnen. Denne stødte op til både forstuen, grovkøkkenet og stuen. Der var tale om en såkaldt røgovn, dvs. at der ikke var en skorsten til at lede røgen ud, i stedet lagde den sig under taget og blev ledt ud af vinduer i tagryggen. Ordet vindue betyder da også vindens øje, altså en åbning hvor vinden kunne slippe bort. Brugen af røgovn gjorde, at det ikke var muligt at have loft i disse huse. Det var først i 1600-tallet, at kakkelovnen begyndte at vinde frem, og dermed blev loftet introduceret i bondehusene.

Øst for hovedhuset lå stalden, denne bestod af i alt fire rum. Det sydligste af rummene var en tydelig kostald med grebning. Hvilken funktion de andre rum har haft, er usikkert. Endelig fremkom et mindre to -rums hus sydvest for hovedhuset. Hvilken funktion dette hus har haft er også usikkert, men et godt bud er, at der er tale om en lade.

Gårdene B –C er langt fra så godt undersøgt, men deres form og opbygningen af hovedhuset er identisk med gård A. Det virker, som om husene er opført over samme plan med de samme mål. Dette kan meget vel hænge sammen med, at husene formentligt er opført i bindingsværk, da man her ønsker at fastholde ensartede mål. Bindingsværk har nemlig den fordel, at det er nemt at nedtage og sætte op igen, og med samme mål af

tømmeret, er det også nemt at erstatte og genbruge tømmeret.

Fig. 4 Tre af de udgravede gårde fra Torup vist på luftfoto. Øverst gård A, derefter gård C og nederst gård B

Gårdens historie

Ved undersøgelserne viste det sig, at de gårde, som i første omgang blev fundet, havde haft forgængere, som har ligget på samme sted. Ved gård A lykkedes det at registrere hele fire forgængere, den ældste blev formentligt opført i midten af 1200-tallet. Denne og dens umiddelbare efterfølger var begge opført med nedgravede stolper, mens den sidste forgænger var opført på syldsten. Ud fra skriftlige kilder vides det, at der i den sene del af middelalderen opstod mangel på godt egetræ til huse. En af de måder man kunne spare på træet var ved at bygge på syldsten, herved gik træet ikke så nemt til.

Det er her interessant at se, at gårdens placering har været meget fastlåst, samt at gårdens dimensioner kun har forandret sig lidt i løbet af de 400 år, det er muligt at følge den. Lignende forhold er også registreret i Sønderjylland. Dette viser med al tydelighed, at middelalderens landbrugsdrift var baseret på, at landsbyen blev liggende, hvor den lå, og at gården ikke "jævnligt" blev flyttet rundt i landskabet, som det ses for jernalderen.

De seneste udgravninger i Torup fandt sted i 2014 og 2016 og skete i samarbejde med Skov– og Naturstyrelsen samt Aarhus Universitet. I den forbindelse var et af formålene at gøre resultater af de arkæolo-

.

Fig. 5 Placering af Torup og Asserbo Slot

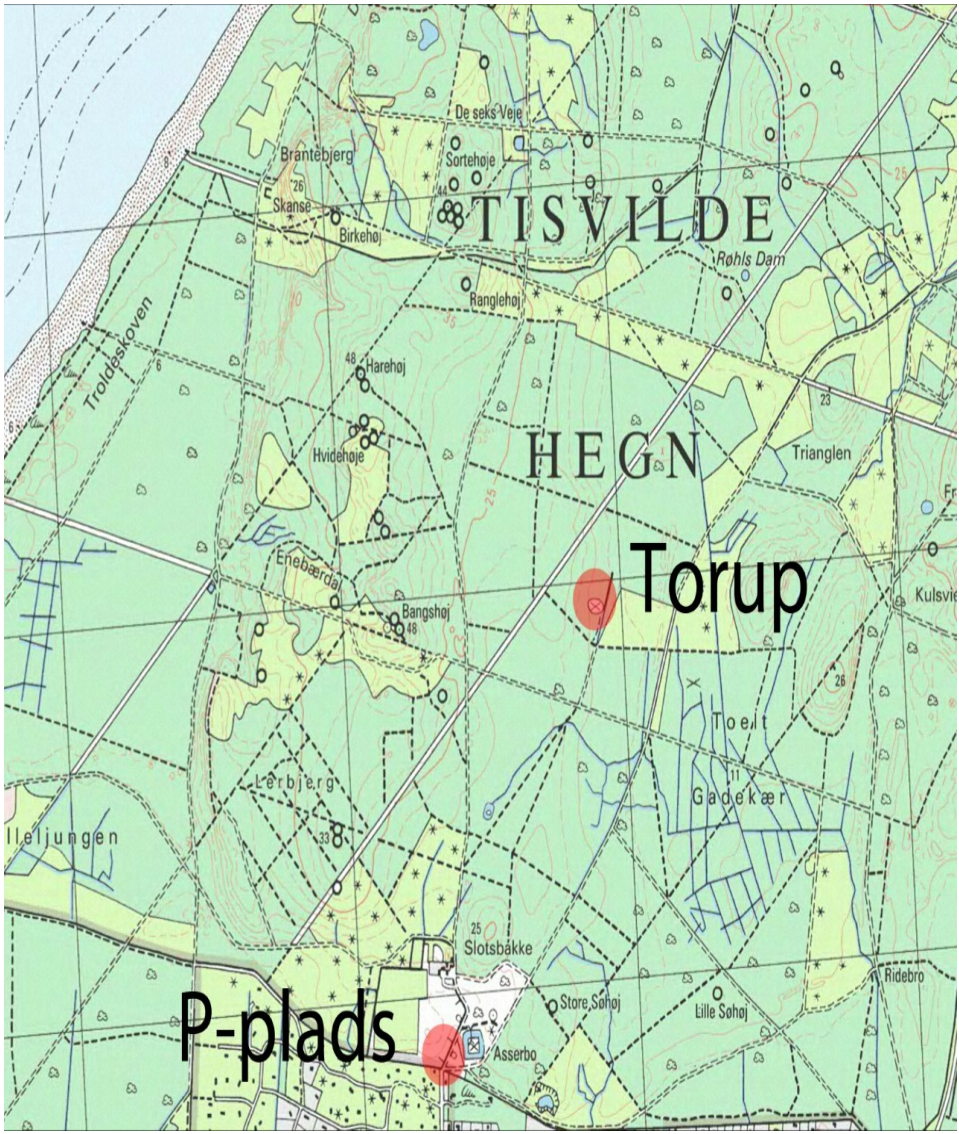

Prøven) og præstedrabet i Vinderød må have fundet sted kort tid efter reformationen, eller med lidt god vilje er hændelserne nogenlunde samtidige. Så artiklen bekræfter, at navnet "Tyrkiet" har været knyttet til denne egn, men vi mangler stadig oplysninger om eventuelt senere brug af udtrykket.

.

"Gulvmåtten" og skal derfor ikke bringes her.

Jan Steenberg nævner i forbindelse med det meget omtalte præstedrab ved Vinderød kirke, at befolkningen på denne egn kaldtes "tyrkere". Det må antages, at hændelsen med den ødelagte helgenfigur af Sankt Wilhelm i Tjæreby kirke (omtalt i sidste nummer af

Eskildsø var langtfra optimale, så senere grundlagde han med Absalons støtte Æbelholt Kloster.

Det er derfor i dag muligt at få fornemmelse dels af landsbyen og dels af hvordan en sjællandsk gård var indrettet for mere end 500 år siden.

Her virkede et stort antal medicinsk og kirurgisk kyndige munke ved et hospital, der behandlede egnens befolkning for deres lidelser. Denne behandling var efter alt at dømme på højde med det bedste der kunne fås i Europa.

Æbelholt kloster som det kan have set ud i slutningen af middelalderen.
Rekonstruktionstegning af Æbelholt Kloster med Æbelholt Å om munkekanal rundt om klosteret.
1958. Claus Bering

Efter "Alle tiders Nordsjælland" årgang 2018.

kan overføre nye parasitter, der kan formere sig osv.

Der er flere arter af malariamyg i Danmark, der overvintrer indendørs og malariamyggen kan kendes på, at den er ret stor, og når den sidder på et underlag har den hovedet ind mod underlaget og de bagerste ben er højt hævede. De overfører ikke parasitten, og der er derfor ikke noget at frygte, bortset fra kløe.

Med de stigende temperaturer kan man dog frygte, at malariaen vender tilbage. Men som det ser ud nu, er denne sygdom til at behandle effektivt.

Endnu et udpluk fra datidens aviser:

Jeg kan varmt anbefale at besøge klosterruinen, urtehaven med lægeurter og museet. Det sidste er dog ikke for sarte sjæle, idet jeg har oplevet, at besøgende er blevet dårlige ved synet af de mange skeletter.Historien om abbed Wilhelm er dybt fascinerende. Han blev hentet til Danmark fra Frankrig af Absalon for at reformere munkenes utugtige liv på klosteret på Eskildsø i Roskilde Fjord. Dette lykkedes delvis, men forholdene på Eskildsø var langtfra optimale, så senere grundlagde han med Absalons støtte Æbelholt Kloster.

Alt dette medførte stor modstand i befolkningen og reglerne blev omgået i stort omfang. Der blev derfor lagt en kæde af soldater rundt om de inficerede områder, og soldaterne fik ordre på at skyde folk, der ville forlade området.

Aalborg Stiftstidende og Adresse-Avis. 24. september 1831

Kjøbenhavn d

Ved Placat af 16de Dennes er Quarantaine-Tiden for Skibe, Varer og Personer, der søværts ankomme fra et af Cholera smittet Sted, fastsat til 20 Dage, og til 10 Dage, naar de komme fra et for Cholera mistænkt Sted, og ere forsynede med Sundheds Attester.

Den 15. Ds. afseilede helfra et Skib med en heel Deel Haandværksfolk tilladen under Arbeide værende Quarantaine-Indretning paa Kyholm.

Her virkede et stort antal medicinsk og kirurgisk kyndige munke ved et hospital, der behandlede egnens befolkning for deres lidelser.

Denne behandling var efter alt at dømme på højde med det bedste der kunne fås i Europa.

Jeg kan varmt anbefale at besøge klosterruinen, urtehaven med lægeurter og museet. Det sidste er dog ikke for sarte sjæle, idet jeg har oplevet, at besøgende er blevet dårlige ved synet af de mange skeletter.

Lige meget hjalp det. Pesten nåede til København, ifølge nogle kilder fordi det lykkedes en skomager at snige sig fra Helsingør til København.

Her rasede sygdommen i løbet af sommeren 1711 og resulterede i, at ca. en tredjedel af indbyggerne døde, og der blev talt 4 lig pr. kirkegård. Dødstallene var dog ikke så store som tilsyneladende ikke yderligere.

Smitten skyldes en bakterie der lever på lopper fra gnavere eks. rotter.

Malaria - Koldfeber – Lollands syge m.m., også kaldet "Den glemte epidemi".

Apropos Corona

Af Christian Hjorth Jacobsen

Nu hvor Corona har betydet så meget for os alle, er det nok på sin plads her at give et lille overblik over de værste epidemier her i landet, målt på antallet af døde.

Pest

Under de urolige krigsår i Nordeuropa i begyndelsen af 1700 tallet bredte byldepesten sig i vores nabolande med foruroligende hast. Kongen, Frederik den 4. handlede i tide og med sin hjembragte viden fra Italien oprettede han karantænestationer på Saltholm og på Kyholm ved Samsø, hvor udefra kommende skulle opholde sig i 40 dage sammen med deres gods, før det var tilladt at komme i land. Samtidig blev det forbudt at drive handel med inficerede områder.

Alt dette viste sig forgæves. Pesten brød ud i Helsingør og landsbyerne heromkring, helt ud til Tikøb og Esbønderup. Myndighederne prøvede at inddæmme smitten med forordninger – påbud om sundhedspas, hvis man skulle forlade inficeret område og forbud mod opbevaring af lig i hjemmet og påbud om begravelse indenfor 24 timer.

Kolera

I København og i landets byer og købstæder boede man tæt i midten af 1800-tallet og under meget uhygiejniske forhold. De fleste steder uden rent vand og med mangelfuld renovation. Ofte blev menneskeligt såvel som dyrisk affald blot smidt på gaden eller i nærliggende søer, som man helt eller delvist fik vand fra. Denne elendige hygiejne var basis for kolera.

Et udpluk fra datidens aviser:
Aalborg Stiftstidende og Adresse-Avis. 24. september 1831
Kjøbenhavn
Ved Placat af 16de Dennes er Qvarantaine-Tiden for Skibe, Varer og Personer, der søværts ankomme fra et af Cholera smittet Sted, fastsat til 20 Dage; og til 10 Dage, naar de komme fra et for Cholera mistænkt Sted, og ere forsynede med Sundheds Attester.

Den 13. Ds. afseilede herfra et Skib med en heel Deel Haandværksfolk til den under Arbeide værende Qvarantaine:Indretning paa Kyholm.

I juni 1853 forekom de første kolera tilfælde i København, og sygdommen bredte sig efterhånden til forskellige områder af byen.

Belært af pest epidemien havde man haft en forordning om isolation af sygdomsramte, men denne regel blev afskaffet nogle år før kolera epidemien. Lægerne var magtesløse, de kendte jo ikke til bakterier, men troede på, at sygdom kom fra dårlig luft og afgasninger, tåge og ugunstige temperaturer. Lægerne behandlede med åreladning, lavement og opkastning, hvil-

Onsdag den 13. oktober kl. 19.00 på biblioteket

De Forenede Jernstøberier—Produkter til hele Danmark

Museumsleder Frank Allan Rasmussen

De Forenede Jernstøberier er nok mest kendt for sine Salamanderfyr, men firmaet stod bag en lang række andre spændende produkter. DFJ var hofleverandør, og Dronning Ingrid fik blandt andet et af DFJs moderne og hygiejniske elektro-gaskomfurer. Foredraget om DFJ, fabrikkens markedsføring, deltagelse i internationale udstillinger og relation til udenlandske konkurrenter vil blive suppleret med nogle af de mange tusinde fotografier, som museet har i sit arkiv. Kom og hør den spændende historie med en række overraskelser.

Onsdag den 10. november kl. 19.00 på biblioteket

Trolddom i Danmark efter Reformationen

Lektor Morten Fink-Jensen

Trolddomssager foregik ikke i Danmarks "mørke middelalder", men efter Reformationen i 1536. De kulminerede på Christian 4.s tid, men ebbede ud frem mod år 1700. I foredraget fortælles om nogle af de ca. tusind hekse i Danmark, der endte deres liv på bålet, og om forskellige syn på magi og trolddom i befolkning, kirke og stat.

Museer og arkiver

Industrimuseet Frederiks Værk
Torvet 1, 3300 Frederiksværk
Tlf. 4772 0605
www.indmus.dk
Åbent tirsdag-fredag kl. 10-14

Krudtværket
Krudtværksalléen 1, Frederiksværk
Åbent 1. juni - 31. august samt uge 42.
Entre: 60 kr. Gratis for børn u. 18 år.

Knud Rasmussens Hus
Knud Rasmussensvej 9, 3390 Hundested
Åbent t.o.m. uge 42 fra 11-16. Onsdag kl. 11-20. Mandag lukket. Entre: 60 kr. Gratis for børn u. 18 år.

Hundested Lokalhistoriske Arkiv
Biblioteket, Nørregade 61, 3390 Hundested
Telefon 4798 1010

Sponsorer

Adrians Turistfart
Tlf. 4772 1197

A/S Radio 10 FM
Tlf. 2397 7828

Bog & Ide
Tlf. 4752 4001

Det Classenske Fideicommis
Tlf. 5444 7029

Entreprenør Andreassen A/S
Tlf. 4044 7809

Glarmesteren i Frederiksværk
Tlf. 4772 4248

Halsnæs Kiropraktorerne
Tlf. 4772 4540

Kim Dencker Johansen Holding ApS
Tlf. 4772 2583

KTS-Entreprise A/S
Tlf. 4777 2577

Tømrermester Egon Bech A/S
Tlf. 4772 2060

Winther A/S, Snedker og Tømrermestre
Tlf. 4772 0202
Tlf. 2021 0202